

Հ Ա Յ Ը Ե Ի Հ Ր Ե Ա Ն

— Հայր այն այլանդակ կենդանին է զոր յաճախ կարելի չէ դասակարգել : Ստրուկ թէ հերոս , վա՞տ թէ վեհանձն : Դատելու համար կը շուարի մարդ : Ամենաստրուկն է ազգերուն , բայց և այնպէս ամենաքաջը : Իր ծոցէն այնքան մատնիչ տուող այս ազգը՝ անսահման կերպով կ'ատէ լրտեսութիւնը : Ինչո՞ւ : Ի՞նչպէս : Չեմ կրնար բմբռնել այս հակադրութիւնը :

— Չեմ կարծեր թէ Հայուն պէս ուրիշ ազգ մըն ալ կայ : Իր անհեռատեսութեամբ՝ սուրբ գլուխէն անպակաս ժողովուրդ , որ դա՛րձեայ ու միշտ անզգոյշ է : Ամէն օր գղջում մը ունի և ամէն օր ալ նոր յոյս մը : Ա՞յս է արդեօք իրմէ շատ աւելի մեծ ու հզօր ազգութիւններու անհետացումին քով իր գոյութեան անիմանալի պատճառներէն մին :

— Հայր հաւաքաբար տխմար , անհատապէս վատ է : Ո՞րտեսարար միշտ կը վտանգէ ինքզինքը , իսկ խիստ հանճարեղ՝ անձը փրկելու մէջ :

— Աստուած Հայուն խոշոր քիթ մը տուաւ որպէսզի անոր ծայրը կարենայ տեսնել : Բայց Հայր այս բնծայէն ա՛յնքան հպարտացաւ որ աչքը գործածեց միայն հեռուն նայելով շանալու , ու սկսաւ իր բարձրաթառ քլիթովը դիտել ու դատել շուրջը : Այս է պատճառը որ մեր քիթին ծայրը տեսնելու սովոր չենք , մանաւանդ քաղաքականութեան մէջ :

— Կեանքը մթնոլորտային ու հողային ոյժերու պայքար մըն է . մին վեր կը քաշէ , միւսը վար : Ի վերջոյ , ինչ որ ոգի է մեր մէջ կը ցնդի , և ինչ որ նիւթ՝ կը դառնայ հողին այն պահէն սկսեայ որ այլեւս չենք կրնար այդ երկուքը հաշտ պահել իրարու , մեր պարունակին մէջ :

— Թէ Հայերու Արեւելքի Հրեաներն են , կարգախօս մըն է զոր Հրեաները իրենք են հնարած՝ իրենք գիրենք երկրորդ մակարդակի վրայ դնելու համար : Նախ՝ Հրեան ինքը Արեւելքի ժողովուրդ մըն է , Արեւելքէն է որ ճիւղաւորուած , տարածուած , իր մագիլներուն մէջ առած է աշխարհը :

— Հայերը հրէակերպ չեն կրնար բլլայ , որովհետեւ — խոստովանի՛նք — անոնց արժէքները չունինք , ոչ մէկ կերպով : Իբր առեւտրական՝ Հայերը շատ ետ են թէ՛ Յոյներէն և թէ՛ Հրեաներէն : Աւելի գէշ վաճառականներ են :

— Իսկ իբր քաղաքացի , Հայերը իրենց բնակած երկրին վարչութեանց մէջ իրենց ճիրանները չեն խորասուզեր և չեն ջանար տիրել բոլոր ազդեցութեանց ճամբաներուն : Թուրքիոյ մէջ ուր անցեալին այնքան փայլուն դիրք մը ունէինք իբր թէ , պետական և վարչական շրջանակներուն մէջ մատի վրայ կը համրուէին հայ պաշտօնատարները : Եւ անոնք ալ աւելի պետութեան կը ծառայէին քան ազգին : Եւրոպական ու ամերիկեան ուրիշ երկիրներու մէջ գոյացող մեր քանի մը երկրորդական հարուստներն ալ ամբողջովին խզուած են բնիկներուն հետ մօտաւոր յարաբերութենէ և չէզոքացած :

— Հայերը այլամերժ են , ինքնամփոփ ու քիչ մըն ալ կոպիտ կերպով կը պահեն իրենց ինքնութիւնը : Օփերայի հրապարակը՝ պօռալով հայերէն կը կռուին , տասնեակ տարիներ բնակելով հանդերձ քաղաքացի չեն դառ-

նար, մինչ Հրեան եկած օրէն կը պահանջէ երկրին հպատակութիւնը, իր տունին մէջ իսկ տեղական լեզուն կը խօսի, կը ձեւացնէ թէ ինքնութիւնը արդէն կորուսած, հալած, իւրացուած է բնիկ տարրէն, մինչ կը պահէ գաղտնի կամ յայտնի ցեղային իր իտէալները:

— Հրեաները ներքին ուժեղ կազմակերպութիւն մը ունին իրերօզնու-
թեան, մինչ Հայերը ընդհակառակը, կը ձգտին իրար չէզոքացնել՝ իրարու
փնասել, եթէ ոչ կործանել:

— Քառասուն Հրեայ կրնան ընկերակցիլ, կռուիլ, իրար նախատել, բայց
յաջորդ առաւօտ քով քովի են դարձեալ: Երկու Հայ, նոյնիսկ եղբայր՝ չեն
կրնար գործակցիլ և ծուռ ակնարկ մը բա՛ւ է իրար ցմահ ատելու համար:

— Հրեան ունեցածը կը ծածկէ, Հայը չունեցածը կը ցուցադրէ: Մեր նոր
հարուստները աղմկալից հանդէսներ կը սարքեն, մկրտութեան մը, հարսնի-
քի մը, անուան տօնի մը առթիւ իրենց չտեսութեան խայտառակութիւնը
ազգին գլխուն պայթեցնելու աստիճան: Հրեայ մեծահարուստը իր խնջոյքը
չորս պատի մէջ կը խեղդէ:

— Հայը ժողովուրդ մըն է որ իր աչքերը Արարատին է յառած, անոր
միակ իտէալը իր հեռաւոր հայրենիքն է, եթէ նոյնիսկ ան դժոխք համար-
ւի: Մինչ Հրեան հայրենիք չունի, աշխարհը իր հայրենիքը և բոլոր ժո-
ղովուրդները ստորագաս կը համարէ: Չէ՞ որ Եհովան բսաւ Արրահամի թէ
«երկինքի աստղերուն, ծովի աւազներուն պէս պիտի ըլլայ իր սերունդը,
պիտի ժառանգէ իր թշնամիներուն քաղաքները և երկրի բոլոր ազգերը
անոր սերունդովը պիտի օրհնուին»: (Տես Ծննդոց ԻԲ. 17, 18):

— Ուրեմն ցեղային ու անհատական նկարագրի, հանրային ու մասնաւոր
բարոյականի այս տարբերութիւններն իսկ բաւ են ապացուցանելու թէ Հա-
յուն և Հրեային միջեւ մերձաւորութիւն, նմանութիւն կամ խնամութիւն
չի կրնար ըլլալ:

— Հայերը կրնան գէշ բան մը ըլլալ, բայց ոչ Հրեայ: